

**Міністерство освіти і науки України
Західноукраїнський національний університет
Юридичний факультет**

Кафедра адміністративного права та судочинства

МІЖДИСЦИПЛІНАРНА КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни: «Актуальні питання адміністративного права та процесу»

**на тему: «Правові проблеми та недоліки у процесі застосування
індивідуальних адміністративних стягнень»**

Студент групи: ПРм – 12

Костюк Владислав Русланович

Керівник: д.ю.н., проф. Кравчук М.Ю.

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

Тернопіль - 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ.....	6
1.1.Поняття та особливості адміністративних стягнень	6
1.2.Види адміністративних стягнень	8
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ.....	11
2.1.Попередження як індивідуальне адміністративне стягнення	11
2.2.Проблеми застосування адміністративного арешту	14
2.3.Недоліки у процесі застосування громадських та виправних робіт	16
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ, ЯКІ ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ДО ВОДІЇВ АВТОТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ .	20
ВИСНОВКИ	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	28

ВСТУП

Актуальність теми Правові проблеми та недоліки у процесі застосування індивідуальних адміністративних стягнень полягає в тому, що адміністративне право є важливою складовою правової системи, яка визначає порядок застосування стягнень за правопорушення. Однак на практиці виникає багато правових проблем і недоліків у процесі застосування індивідуальних адміністративних стягнень, що значною мірою впливає на ефективність правозастосування та забезпечення справедливості в адміністративних справах.

Однією з основних проблем є недосконалість законодавчої бази, що регулює застосування адміністративних стягнень. Це призводить до виникнення прогалин та неузгодженостей у нормативних актах, що ускладнює правильне та ефективне застосування адміністративної відповідальності. Крім того, на практиці часто спостерігається суб'єктивізм у правозастосуванні, коли органи, що накладають адміністративні стягнення, не завжди дотримуються чітких критеріїв, що призводить до нерівного та часто несправедливого покарання правопорушників. Іншою важливою проблемою є дискреційність органів, що застосовують стягнення, адже інколи рішення про накладення покарання приймаються не за принципом об'єктивності та справедливості, а під впливом сторонніх чинників або особистих переконань посадових осіб. Це може призвести до порушення прав людини, зокрема права на захист, право на оскарження та право на справедливий суд.

Таким чином, дослідження правових проблем та недоліків у процесі застосування індивідуальних адміністративних стягнень є надзвичайно важливим, оскільки воно дозволяє вдосконалити правозастосовчу практику, забезпечити рівність перед законом і гарантувати дотримання прав і свобод громадян в Україні.

Мета дослідження полягає в аналізі правових проблем і недоліків у процесі застосування індивідуальних адміністративних стягнень, а також у

визначенні шляхів їх усунення для покращення ефективності адміністративного правосуддя та забезпечення справедливості при застосуванні адміністративних покарань.

Стан наукового дослідження. Дослідження адміністративних стягнень та заходів, що застосовуються до правопорушників, стало предметом аналізу багатьох науковців, серед яких варто відзначити: Л.В. Ковалю, З.Д. Гладун, В.К. Колпакова, С.С. Засунька, Н.П. Бортника, В.Б. Авер'янову, Є.С. Герасименка, А.В. Ковалю, Н.Р. Ніжника, А.Т. Комзюка, С.С. Алексєєву, Т.О. Коломойця, О.І. Остапенка, О.Т. Зиму, Д.М. Бахраха.

Завдання роботи:

- дослідити поняття та особливості адміністративних стягнень;
- описати види адміністративних стягнень;
- визначити попередження як індивідуальне адміністративне стягнення;
- охарактеризувати проблеми застосування адміністративного арешту;
- з'ясувати недоліки у процесі застосування громадських та виправних робіт;
- проаналізувати особливості адміністративних стягнень, які застосовуються до водіїв автотранспортних засобів.

Об'єкт дослідження - це процес застосування індивідуальних адміністративних стягнень в Україні, що включає всі етапи від виявлення правопорушення до винесення рішення про накладення стягнення.

Предмет дослідження — це правові проблеми та недоліки, що виникають у процесі застосування адміністративних стягнень, зокрема в аспектах законодавчого регулювання, правозастосування, а також захисту прав осіб, до яких застосовуються адміністративні стягнення.

Методи дослідження. Формально-логічний метод дозволяє визначити логічну структуру правових норм та їх взаємодію в контексті адміністративного права. Догматичний метод застосовується для вивчення нормативно-правових актів і їх тлумачення, зокрема норм, що регулюють адміністративні стягнення. Порівняльно-правовий метод дає змогу аналізувати

практику застосування адміністративних стягнень у різних юрисдикціях, що дозволяє виявити кращі міжнародні практики. Історичний метод дозволяє дослідити еволюцію адміністративної відповідальності в Україні та інших країнах, що важливо для розуміння змін у правозастосовчій практиці. Методи аналізу і синтезу допомагають зібрати, систематизувати та узагальнити інформацію про правові проблеми і недоліки, а також сформулювати конкретні пропозиції щодо вдосконалення адміністративного процесу.

Структура роботи: вступ, три розділи і підрозділи до них, висновки та список використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ

1.1.Поняття та особливості адміністративних стягнень

Адміністративне стягнення є примусовим заходом, що слугує мірою відповідальності за скоєне правопорушення і має на меті як покарання, так і виховання особи, яка його вчинила, а також попередження правопорушень у майбутньому[1,с.315]. Розділ 3 Кодексу України про адміністративні правопорушення присвячено адміністративним стягненням. Згідно зі ст. 23 КУпАП, адміністративне стягнення є мірою відповідальності, спрямованою на виховання особи, яка вчинила правопорушення, в дусі дотримання законів, поваги до правил співжиття та запобігання вчиненню нових правопорушень, як цією особою, так і іншими людьми [2, с. 19].

Л.В. Коваль визначає адміністративні стягнення як необхідні правові наслідки порушень адміністративних заборон, що виявляються у осуду поведінки правопорушника та обмеженні його особистих благ, матеріальних і правових інтересів, що є оцінкою скоєного діяння [3, с. 141]. З.С. Гладун трактує адміністративне стягнення як покарання та міру відповідальності за вчинення адміністративного проступку, зазначаючи, що застосування будь-якого стягнення призводить до настання адміністративної відповідальності і має несприятливі юридичні наслідки для порушника [4, с. 144]. На нашу думку, така різноманітність тлумачень адміністративного стягнення пояснюється тим, що вчені звертають увагу на різні аспекти цього правового явища.

С.С. Засулько виділяє кілька ключових ознак адміністративного стягнення. По-перше, він зазначає, що адміністративне стягнення є одним із заходів державного примусу. По-друге, стягнення є частиною адміністративної відповідальності. По-третє, адміністративне стягнення встановлюється чинним законодавством, включаючи не лише Кодекс України про адміністративні правопорушення, але й інші нормативно-правові акти. По-

четверте, цей захід відповідальності може застосовуватися як до фізичних, так і до юридичних осіб. По-п'яте, адміністративні стягнення накладаються спеціально уповноваженими органами виконавчої влади та посадовими особами. По-шосте, адміністративне стягнення виражається в осуду поведінки правопорушника і обмеженні його особистих, матеріальних та інших правових інтересів [5, с. 49].

Ю.М. Козлов і Л.Л. Попова підкреслюють деякі особливості адміністративних стягнень. По-перше, вони вважають, що адміністративні стягнення мають характер державного примусу, хоча також містять виховний аспект. Основна їх сутність полягає в примусовому впливі держави на правопорушників, що здійснюється через уповноважені органи для забезпечення дотримання законодавства. По-друге, адміністративні стягнення поєднують елементи покарання, виховання і запобігання правопорушенням. Варто зазначити, що можливості адміністративних стягнень не обмежуються тільки нормами адміністративного права, а також сприяють охороні інших правових норм і правовідносин. По-третє, застосування адміністративних стягнень часто здійснюється позасудовим способом. Відповідно до цього, система уповноважених органів виконавчої влади, які мають право накладати стягнення, є досить розгалуженою. Однак деякі види адміністративних стягнень, такі як адміністративний арешт чи конфіскація, можуть застосовуватися тільки в судовому порядку. По-четверте, мета адміністративного стягнення полягає в покаранні правопорушника і профілактиці правопорушень як серед тих, хто поніс покарання, так і серед інших осіб [6, с. 46].

Отже, хоча адміністративні стягнення мають на меті покарання правопорушників, вони також здійснюють профілактичний вплив на суспільство. Варто зазначити, що навіть добровільне виконання стягнення не змінює його примусової природи, оскільки невиконання обов'язків дає підстави для застосування інших примусових заходів [6, с. 46].

А.Т. Комзюк підкреслює, що основною метою адміністративного стягнення є виховання правопорушника, тобто формування у нього звички до законної поведінки. Виховний ефект на порушника здійснюється не лише самим фактом накладення стягнення, а й за допомогою спеціальних виховних заходів, що застосовуються під час виконання деяких видів стягнень [7, с. 24].

Це дозволяє зробити висновок, що адміністративно-правові санкції орієнтовані на забезпечення належного дотримання правових норм. Перелік адміністративних стягнень, що міститься в статті 24 Кодексу України про адміністративні правопорушення, не є вичерпним. Частина 3 цієї статті зазначає, що законодавчими актами можуть бути встановлені й інші види адміністративних стягнень, що підтверджує, що адміністративне стягнення є лише однією з форм адміністративної відповідальності. Накладення адміністративного стягнення є кінцевим етапом серед інших заходів адміністративного примусу. Тому адміністративне стягнення – це захід, передбачений чинним законодавством, не лише Кодексом України про адміністративні правопорушення, а й іншими нормативно-правовими актами, що застосовується спеціально уповноваженими органами держави та виражається в осуду поведінки правопорушника і обмеженні його особистих прав та інтересів.

1.2. Види адміністративних стягнень

Стаття 24 КУпАП, хоч і має назву « Види адміністративних стягнень », фактично визначає систему стягнень, яку впорядковано за ступенем суворості покарання. Для класифікації адміністративних стягнень необхідно визначити певні критерії для їх розмежування. Аналіз наукових підходів до видів адміністративних стягнень дозволив запропонувати власну класифікацію. Згідно з цією статтею, адміністративними стягненнями є:

- попередження;
- штраф;

- оплатне вилучення предмета, що став знаряддям або об'єктом правопорушення;
- конфіскація предмета, що став знаряддям чи об'єктом правопорушення, або грошей, отриманих внаслідок правопорушення;
- позбавлення спеціального права, наданого громадянину (права керування транспортними засобами, права полювання);
- позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;
- громадські роботи;
- виправні роботи;
- суспільно корисні роботи;
- адміністративний арешт;
- арешт з утриманням на гауптвахті.

Також у цій нормі КУпАП передбачене адміністративне видворення іноземців і осіб без громадянства за вчинення адміністративних правопорушень, які грубо порушують правопорядок, однак цей захід не входить до переліку адміністративних стягнень [2].

О.Т. Зима зазначає, що основна причина для виділення стягнень, які застосовуються до юридичних осіб, полягає в тому, що ці стягнення не входять до загальної системи адміністративних санкцій, закріпленої в законодавстві, і потребують окремої систематизації. Відповідно, класифікація стягнень повинна поділятися на дві категорії: стягнення, що застосовуються до юридичних осіб, та ті, що застосовуються до фізичних осіб. Таким чином, адміністративний штраф, накладений на посадову особу, і штраф, накладений на юридичну особу, належать до різних груп стягнень, хоча назви у них однакові [8, с. 116]. Для вирішення цієї проблеми необхідно прийняти законодавчі акти, які чітко визначають поняття вини для адміністративних правопорушень, суб'єктами яких є юридичні особи.

Усі ці стягнення тісно пов'язані між собою і утворюють єдину систему. Їх об'єднує спільна мета — забезпечення правопорядку, виховання осіб, що вчинили адміністративні проступки, у дусі поваги до законів, а також попередження скоєння нових правопорушень як самими правопорушниками, так і іншими особами. Адміністративні стягнення накладаються компетентними органами та посадовими особами через видання спеціальних індивідуальних актів управління, які мають примусовий характер [9, с. 49-50].

Отже, адміністративні стягнення можна поділити на кілька видів залежно від тяжкості правопорушення. До них відносяться штрафи, попередження, адміністративний арешт, позбавлення спеціальних прав, громадські роботи та інші. Кожне з цих стягнень має свої особливості, зокрема різну тривалість, характер виконання та ступінь обмеження прав особи. Штраф є найбільш розповсюдженим і має фінансовий характер, попередження — це м'якше покарання, спрямоване на попередження порушення, а позбавлення прав або арешт можуть мати більш серйозні наслідки для особи.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ

2.1. Попередження як індивідуальне адміністративне стягнення

Не заперечуючи щодо потенціалу громадських робіт як ефективного інструменту адміністративного впливу, слід відзначити, що існують організаційно-процесуальні проблеми в їх застосуванні, які дискредитують ідею, що стоїть за цим видом стягнення, закріпленим у ст. 24 КУпАП. Ю.Х. Куразов, вивчаючи найменш суворі адміністративні стягнення, звертає увагу на «попередження», яке, на його думку, має залишатися одним із основних видів санкцій. Він підкреслює, що хоча практична інтенсивність його застосування значно знизилась, попередження все ще має бути важливою частиною адміністративної відповідальності [10, с. 25].

Причини зниження застосування попередження зумовлені об'єктивними факторами: 1) його більше не вказують у санкціях статей Особливої частини КУпАП; 2) у разі вибору між попередженням і штрафом (або іншим видом стягнення) перевага надається штрафу. Однак, на нашу думку, попередження є перспективним інструментом адміністративного впливу, який варто зберегти при кодифікації законодавства про адміністративну відповідальність. У багатьох випадках юрисдикційні органи не потребують впливати на майнову сферу порушника (наприклад, шляхом накладання штрафу чи конфіскації) чи його повсякденне життя (наприклад, через адміністративний арешт або громадські роботи). Достатньо здійснити мінімальний вплив на моральну сферу порушника, виражаючи осуд його вчинку від імені держави та застерігаючи його від повторення подібних дій у майбутньому [10, с. 187].

Цей вид адміністративного стягнення, незважаючи на свою специфічність, має значний морально-психологічний та виховний потенціал завдяки своїм превентивним характеристикам, спрощеній процедурі накладення та мінімальним витратам. Це робить його максимально

наближеним до моменту вчинення правопорушення, що посилює психологічний, виховний і превентивний вплив, а також має каральний аспект. Така взаємодія дозволяє досягати максимальної ефективності адміністративного стягнення.

Попередження фактично поєднує офіційний осуд протиправної поведінки особи (особливо щодо адміністративних правопорушень з низьким ступенем суспільної шкідливості, в тому числі малозначних) і застереження щодо недопустимості такої поведінки в майбутньому. Ураховуючи особливості юридико-фактичних підстав для накладення попередження, можна стверджувати, що така реакція з боку держави є оптимальною та адекватною. Зазвичай ці проступки здійснюються особами з позитивними характеристиками, і існують обставини, що пом'якшують адміністративну відповідальність. Відповідно, необхідно не стільки «максимально покарати» правопорушника, скільки проінформувати його та попередити про неприпустимість аналогічних діянь у майбутньому.

Тому в українській адміністративно-правовій науці попередження розглядається як стягнення, орієнтоване на виховний ефект, включаючи трудово-виховний вплив, морально-виховний та переконуючий ефекти, а також як стягнення особистісного характеру з безпосереднім психологічним впливом на порушника. Попередження активно накладається уповноваженими органами, що підтверджується статистикою правозастосовної діяльності [11].

Аналіз нормативних актів та практики правозастосування дає змогу виокремити кілька важливих проблем, вирішення яких сприятиме підвищенню ефективності використання попередження як адміністративного стягнення. Наприклад, доцільним є нормативне визначення можливості накладення попередження як на фізичних, так і на юридичних осіб, враховуючи офіційне нормативне визначення юридичної особи як суб'єкта адміністративної відповідальності. Однак основним суб'єктом, на якого має накладатися попередження, повинна залишатися фізична особа, з огляду на специфіку цього стягнення.

Зрозуміло, що доцільно закріпити можливість накладення попередження лише за адміністративні проступки, вчинені через необережність. Сьогодні ж попередження може застосовуватися навіть у випадках, коли проступок скоєний умисно, оскільки передбачена альтернативна форма вини. Б. Дрейшев підтримує думку, що застосування попередження за умисно вчинений проступок є недоцільним, оскільки в цьому випадку особа свідомо порушує правові та моральні норми, і застосування попередження не буде ефективним засобом боротьби з правопорушеннями.

Процедура накладення попередження є доволі спрощеною, оперативною, економною та мінімально документованою, при цьому воно набирає чинності відразу після винесення постанови, незалежно від можливості її оскарження. Проте, незважаючи на спрощеність, система накладення попередження не є досконалою. Занадто велика кількість суб'єктів, що мають право накладати попередження, спричиняє численні помилки в їхній діяльності. Також відсутні чіткі підстави для заміни попередження іншим видом стягнення, а сам процес розгляду справ та накладення попереджень розпорошений у різних нормативних актах.

У зв'язку з цим, в умовах реформування національної нормативно-правової системи, зокрема в адміністративно-деліктній сфері, необхідно запровадити обов'язкову участь правопорушника у розгляді справи. Це дозволить забезпечити виконання постанови, зменшити витрати часу та ресурсів. Також потрібно закріпити можливість заміни попередження на інший вид стягнення як стимул для подальшої правомірної поведінки, особливо у випадках, коли виконання постанови про інше стягнення є неможливим, але є позитивна оцінка поведінки особи після винесення постанови [12, с. 114].

Уніфікація процедури накладення попередження на місці вчинення проступку, затвердження єдиної бланкової документації, а також створення єдиного державного реєстру осіб, щодо яких накладено попередження, з доступом для громадськості та посиленням контролю за профілактикою адміністративних проступків, є важливими кроками на шляху до

вдосконалення цього механізму. Все це, у контексті кодифікації адміністративно-деліктного законодавства, розробки нового кодифікованого адміністративно-деліктного акту з урахуванням національного та міжнародного досвіду, сприятиме формуванню досконалої нормативної бази для ефективного використання попередження як виду адміністративного стягнення.

2.2. Проблеми застосування адміністративного арешту

Згідно зі ст. 32 КУпАП, адміністративний арешт застосовується лише в окремих випадках за певні види адміністративних правопорушень і може тривати до п'ятнадцяти діб. Це покарання призначається судом (районним, міським чи міськрайонним) і є найсуворішим серед основних адміністративних санкцій. Водночас адміністративний арешт не може бути застосований до вагітних жінок, матерів, що мають дітей до 12 років, осіб до 18 років, а також осіб з інвалідністю першої та другої групи [2]. Наразі розглядаються пропозиції щодо додавання до цієї категорії одиноких батьків або осіб, що виховують дитину до 14 років чи дитину з інвалідністю, оскільки це сприяє рівності прав чоловіків і жінок у правопорушеннях. Адміністративний арешт застосовується у випадках правопорушень з вираженою антигромадською спрямованістю, таких як дрібне хуліганство (ст. 173), домашнє насильство, розпивання алкоголю у заборонених місцях, злісна непокоря поліцейському (ст. 173-2, ст. 178, ст. 185) [2].

Це покарання не веде до судимості, не є підставою для звільнення з роботи та не перериває трудового стажу. Проте час, проведений під арештом, не зараховується до стажу для отримання відпустки, і заробітна плата за цей період не виплачується [13]. У ст. 328 КУпАП вказується, що особи, піддані адміністративному арешту, використовуються на фізичних роботах, а організацію цього процесу забезпечують органи місцевого самоврядування [2].

Практика застосування адміністративного арешту є рідкісною, а процедура накладення цього стягнення є складною. Зокрема, у 2018 році Конституційний Суд України визнав, що надання постанови суду про адміністративний арешт, яка набирає законної сили негайно та без можливості апеляційного оскарження, порушує право на судовий захист, що суперечить Конституції України [14]. У відповідь на це, законодавець пропонує зміни до КУпАП, зокрема, нову редакцію ст. 326, яка передбачає зміни в організації виконання постанови про адміністративний арешт, включаючи надсилання постанови до поліції для виконання, а також нові статті, що регулюватимуть клопотання про привід та призупинення строку відбування арешту [15].

Звіт за результатами моніторингового візиту Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини в Житомирську область та робочої групи в ІТТ № 3 (сmt Попільня) ГУНП на Житомирщині навів ряд негативних аспектів. Оскільки опалювальний сезон завершився, у приміщеннях установи не забезпечується належний температурний режим, оскільки припливна вентиляція без механічного підігріву повітря не здатна підтримувати комфортну температуру. Також встановлено, що в ІТТ не дотримуються основних прав на належну медичну допомогу та охорону здоров'я, оскільки штатний розпис не передбачає медичного працівника. Ні один з працівників ІТТ не проходив навчання з надання домедичної допомоги і не має відповідного сертифікату.

Додатково, після скасування наказу МВС від 25 вересня 2006 року № 946, питання забезпечення медикаментами та необхідним інвентарем, зокрема матрацами, подушками та постільною білизною, залишилось нерегульованим. Обладнання кабінету слідчих та адвокатів не відповідає вимогам інструкції щодо роботи ізоляторів тимчасового тримання, зокрема відсутні технічні засоби для дистанційних засідань, а вікна у сусідніх приміщеннях оснащені лише поляризованим склом. Установі також бракує кімнати для побачень. Вікна камер не мають кватирок із замками для вентиляції, що ускладнює доступ до свіжого повітря. Водночас моніторингова група відзначила, що

камери ІТТ забезпечені гарячим і холодним водопостачанням, але встановлені окремі крани для холодної та гарячої води без змішувачів [16].

Під час аналізу проблем застосування адміністративного арешту можна зробити висновок, що ця міра покарання має низку недоліків, які впливають на ефективність її реалізації та дотримання прав затриманих осіб. Однією з основних проблем є порушення прав людини, зокрема у питанні умов утримання в ізоляторах тимчасового тримання (ІТТ), недостатня правова визначеність у деяких аспектах застосування адміністративного арешту, а також відсутність належного медичного забезпечення та психологічної підтримки. Крім того, значна кількість осіб, що піддаються адміністративному арешту, страждає від недосконалості процедур, що можуть призводити до тривалого перебування в умовах, які не відповідають стандартам гуманного поводження.

Застосування адміністративного арешту вимагає вдосконалення правових норм, що регулюють цей процес, а також покращення умов утримання осіб в ІТТ, забезпечення доступу до медичних послуг, а також створення чітких механізмів контролю за законністю та обґрунтованістю застосування арешту. Важливо сприяти розробці ефективної правозахисної практики, яка гарантуватиме дотримання прав затриманих та сприятиме зменшенню негативних наслідків застосування адміністративного арешту.

2.3.Недоліки у процесі застосування громадських та виправних робіт

К.О. Алімов, досліджуючи застосування громадських робіт як виду адміністративного стягнення, зазначає, що необхідно розвивати цей інститут і розширювати його застосування на інші склади адміністративних правопорушень. Автор підкреслює, що громадські роботи мають великий виховний потенціал, який ще не повністю реалізований [17, с. 197]. Він

проводить порівняння громадських робіт з іншими стягненнями, однак не визначає перспективи збереження всіх видів адміністративних санкцій у майбутньому. Оглядаючи досвід європейських країн, Алімов доводить, що громадські роботи є стягненням, яке потребує подальшого вдосконалення.

Громадські роботи є специфічним видом адміністративного стягнення, що передбачає виконання особою, яка порушила адміністративне законодавство, безоплатних суспільно корисних робіт у вільний від основної діяльності час. Визначення виду таких робіт належить органам місцевого самоврядування. Такий захід не має фінансових наслідків для порушника і не обмежує його свободу, що робить його актуальним в умовах високого рівня безробіття та низької платоспроможності населення. Це стало темою дискусій серед дослідників, зокрема щодо можливості використання громадських робіт як альтернативи іншим видам відповідальності, виконання яких у деяких випадках є проблематичним [18, с.165].

Однак на практиці, накладання громадських робіт часто втрачає свою ефективність через відмову порушників від виконання цієї міри. Вони часто не відвідують органи пробації, і жодна сила не може примусити їх виконувати зазначені роботи. Внаслідок цього, громадські роботи замінюються на штраф або арешт. При цьому штраф може бути нижчим, ніж той, який був би накладений одразу після вчинення правопорушення, що робить таку заміну вигіднішою для порушника. Щодо арешту, то це найбільш суворий вид адміністративного стягнення, який застосовується лише у випадках, коли правопорушення наближаються до злочинів, і санкція статті передбачає таку міру, що є рідкісним випадком.

Громадські роботи в адміністративному праві – це один з видів стягнень, що застосовується судом для виправлення винної особи. Вони полягають у зобов'язанні виконувати безоплатні суспільно корисні роботи, що не позначаються на матеріальному стані порушника. На основі наукового аналізу можна визначити кілька основних цілей громадських робіт: 1) здійснення трудово-виховного впливу на правопорушника; 2) запобігання повторенню

правопорушень тією ж особою; 3) стимулювання інших членів суспільства до правопослухняності через загальну превенцію; 4) надання можливості особі здобути нові навички у суспільно корисній діяльності; 5) сприяння формуванню в суспільстві ідеалів справедливості, взаємної поваги та правосвідомості.

На сьогоднішній день Кодекс України про адміністративні правопорушення (КУпАП) містить ряд складів правопорушень, за які передбачене покарання у вигляді виправних робіт. Більшість таких складів зосереджена в главах 14 та 15 КУпАП. Відповідно до санкцій цих статей, виправні роботи є альтернативним стягненням, поряд з іншими видами покарань. Зокрема, у випадку вчинення правопорушень, законодавець допускає можливість накладення штрафу чи адміністративного арешту разом із виправними роботами. Судова практика свідчить про те, що виправні роботи застосовуються до осіб, які скоїли серйозні адміністративні правопорушення. Хоча відсоток таких стягнень є невеликим у порівнянні з іншими видами покарань, це стягнення можна вважати достатнім для поточного періоду, враховуючи недосконалість нормативної бази та економічні реалії держави. Найбільш часто виправні роботи застосовуються за порушення громадського порядку, безпеки та порядку управління. Менше застосовуються ці стягнення за порушення, пов'язані з власністю [19, с. 85].

У наукових колах існують сумніви щодо виховного ефекту виправних робіт. Зокрема, К.О. Алімов зазначає, що цей вид стягнення не має значного виховного ефекту, оскільки особа, яку засуджено до виправних робіт, продовжує працювати на звичному місці, втрачаючи лише частину заробітної плати [20, с. 106]. Таким чином, автор робить висновок про перевагу громадських робіт перед виправними, з огляду на їхній виховний ефект.

Отже, виправні роботи є видом адміністративного стягнення, який застосовується судом і передбачає обов'язок правопорушника виконувати трудові обов'язки на основному місці роботи з відрахуванням частини заробітку на користь держави. В умовах сучасного розвитку суспільства та

національного законодавства, виправні роботи часто зводяться до регулярних відрахувань з доходу правопорушника до бюджету. Це вимагає перегляду адміністративного законодавства, зокрема, оптимізації системи адміністративних стягнень, що закріплена в статті 24 КУпАП.

РОЗДІЛ 3.

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ, ЯКІ ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ДО ВОДІЇВ АВТОТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

До водіїв автотранспортних засобів можуть бути застосовані майже всі види адміністративних стягнень, що передбачені Кодексом України про адміністративні правопорушення (КУпАП). Проаналізуємо різні стягнення, зокрема попередження. Це найменш суворий вид адміністративного покарання, який може бути застосований тільки в письмовій формі або іншими методами, визначеними законом. Попередження для водіїв застосовується рідко і, здебільшого, лише за порушення, передбачені статтею 125 КУпАП – інші порушення правил дорожнього руху, що не є суттєвими і не мають значної суспільної шкоди. Тому цей вид стягнення застосовується надзвичайно рідко.

Попередження, хоч і є малоефективним в контексті правозастосування, має попереджувальну функцію, що дозволяє уникнути серйозніших наслідків для водіїв, якщо вони припустилися незначного порушення. Тому його варто застосовувати частіше, особливо коли є обставини, які свідчать про невелику суспільну небезпеку вчиненого правопорушення. До того ж, скасування талона попереджень у 2011 році не призвело до покращення дисципліни водіїв чи зменшення порушень. Навпаки, було б корисно створити систему обліку попереджень і стягнень, що дозволила б ефективно реагувати на повторні правопорушення [21].

Попередження як стягнення може бути більш ефективним, якщо його застосовувати в поєднанні з іншими стягненнями, наприклад, штрафами. Враховуючи обставини правопорушення та особу правопорушника, це може стати дієвим заходом для запобігання майбутнім порушенням.

Найпоширенішим видом адміністративного стягнення для водіїв є штраф. Більшість статей КУпАП, що застосовуються до водіїв, передбачають штраф як основний або альтернативний вид стягнення, разом з позбавленням спеціальних прав, громадськими роботами чи адміністративним арештом.

Штраф є основним механізмом впливу на водіїв, і часто може бути доповнений оплатним вилученням транспортного засобу або конфіскацією спеціальних сигналів.

Головною метою штрафу є вплив на свідомість правопорушника через економічні і майнові обмеження, що виконують профілактичну роль. Якщо порушник розуміє, що його протиправна поведінка призведе до матеріальних наслідків, це повинно мотивувати його змінити поведінку в майбутньому. Штраф має багатофункціональний характер, виконуючи організаційну, правоохоронну та профілактичну функції. Також він сприяє досягненню невідворотності покарання, що є важливою складовою юридичної відповідальності.

Практичне значення має те, що при визначенні розміру штрафу для водіїв автотранспортних засобів слід враховувати сукупність різних факторів, зокрема об'єкт проступку, характеристики порушника, його особисті дані (робота чи навчання), майновий стан, розмір завданої матеріальної або суспільної шкоди, а також міру вини порушника. Однак на практиці, коли накладаються адміністративні стягнення на водіїв, не завжди враховуються ці обставини. Теоретично, при визначенні розміру штрафу мають бути враховані всі вищезгадані фактори, але на практиці ці заходи не завжди реалізуються. Зокрема, ця проблема загострилася після змін у законодавстві 2015 року, коли процедура притягнення водіїв до відповідальності була значно спрощена.

На нашу думку, дієвим способом для забезпечення диференціації покарання є створення єдиного реєстру, в якому фіксувалися б усі постанови про адміністративні правопорушення водіїв. Це дозволило б органам влади, які відповідають за накладення стягнень, враховувати попередню поведінку порушника в сфері дорожнього руху і на основі цього визначати розмір штрафу. Потрібно уникати ситуацій, коли водії, які вперше порушили правила дорожнього руху, притягаються до відповідальності на рівних з тими, хто порушував їх багато разів.

Іншим важливим видом адміністративних стягнень для водіїв є позбавлення спеціальних прав, зокрема права керування транспортними засобами. Це досить ефективний засіб покарання, який застосовується у випадках грубого чи систематичного порушення правил дорожнього руху. Згідно із законодавством, позбавлення спеціального права може тривати від 3 до 10 років залежно від характеру порушення. Проте, закон не надає чітких критеріїв для визначення, що саме є грубим порушенням. В результаті суд самостійно вирішує, чи є діяння водія грубим. Законодавчо слід уточнити критерії грубих порушень, встановити більш конкретні строки позбавлення спеціальних прав та визначити, які порушення можна вважати грубими [22, с. 170].

Подібна ситуація стосується й визначення систематичних і повторних проступків. На даний момент їх можна оцінити лише шляхом аналізу адміністративних постанов та інших документів. Для вирішення цієї проблеми, як вже зазначалося раніше, необхідна єдина база даних, яка фіксувала б всі порушення, скоєні водіями автотransпортних засобів. У відповідності до КУпАП, позбавлення права керування транспортними засобами може бути накладено тільки судом за порушення, що вчиняються водіями.

Позбавлення права керування транспортними засобами передбачає, що особа не втрачає право керувати конкретним транспортним засобом, а взагалі будь-яким транспортним засобом усіх категорій. Зокрема, це означає, що водій втрачає право на використання посвідчення водія на визначений проміжок часу. Це покарання має на меті не лише покарати правопорушника, а й змусити його усвідомити неправомірність своєї поведінки та запобігти повторенню порушень у майбутньому. Строк позбавлення цього права має бути визначений так, щоб балансувати між попередженням правопорушень і збереженням професійних навичок водія. Ми вважаємо, що оптимальний строк позбавлення права керування транспортним засобом має становити до одного року, а для грубих та систематичних порушень – до трьох років, при цьому водій повинен

обов'язково складати іспити на право керування транспортним засобом. Згідно з чинним законодавством, максимальний строк позбавлення може досягати 10 років, проте ми вважаємо це надмірно довгим, оскільки за такий час водій може повністю втратити навички водіння.

Таке покарання застосовується лише у виняткових випадках, коли діяння водія завдало значної шкоди суспільству, що виправдовує високий ступінь покарання. Якщо строк позбавлення права керування транспортним засобом досягає 10 років, то варто вводити обов'язкові курси підготовки водія та повторні іспити для відновлення прав. Окрім того, термін «позбавлення спеціального права» можна замінити на «обмеження спеціального права», оскільки позбавлення не стосується конституційних прав людини, таких як право на працю або власність. Конституція України гарантує права на власність (ст. 41) та працю (ст. 43), і право керувати транспортним засобом є спеціальним правом, яке надається через дозвільну систему. Таким чином, позбавлення спеціального права має застосовуватися у виняткових випадках, здійснюватися уповноваженим органом і мати тимчасовий характер, без порушення конституційних прав [22].

Адміністративний арешт є найсуворішим видом адміністративного стягнення, і він застосовується лише у виняткових випадках. У законодавстві немає випадків, коли адміністративний арешт є єдиним покаранням за адміністративний проступок. Щодо водіїв автотransпортних засобів, адміністративний арешт застосовується лише в альтернативі з іншими видами стягнень, такими як позбавлення права керування транспортними засобами, штрафи та громадські роботи. Громадські роботи, як адміністративне покарання, застосовуються до водіїв лише за порушення, визначені частинами 7 статті 121 та статтями 122-4 КУпАП, що пояснюється недовірою правозастосовчої практики до ефективності цього виду покарання. На нашу думку, громадські роботи можуть стати більш ефективними, якщо їх застосовувати належним чином до порушників, оскільки вони мають потенціал бути дієвим адміністративним стягненням.

Іншим видом стягнення, що застосовується до водіїв, є оплатне вилучення транспортного засобу. Ми вважаємо, що цей вид покарання вже не відповідає сучасним умовам і не виконує основних завдань адміністративної відповідальності. У минулому, особливо в радянські часи, вилучення транспортного засобу мало свою ефективність, адже було складно придбати новий транспортний засіб. Зараз, на нашу думку, замість цього стягнення варто застосовувати більші штрафи.

Конфіскація предмета, який став знаряддям або об'єктом адміністративного правопорушення, є ще одним стягненням, що передбачає примусове безоплатне передання цього предмета державі за рішенням суду. Це покарання є більш суворим у порівнянні з оплатним вилученням.

Адміністративні стягнення, що застосовуються до водіїв автотransпортних засобів, мають свої особливості. Зокрема, необхідно більше уваги приділяти попередженню порушень, а також встановлювати штрафи в грошовому еквіваленті, а не в оподаткованих мінімумах доходів громадян. Крім того, доцільно передбачити альтернативи для сум штрафів у вигляді діапазонів, наприклад «від ... до». Також пропонується змінити назву адміністративного стягнення «Позбавлення спеціального права» на «Обмеження спеціального права». У зв'язку з малою ефективністю оплатного вилучення транспортного засобу, ми вважаємо, що його слід замінити більшими штрафами.

ВИСНОВКИ

Адміністративні стягнення є важливим інструментом для підтримання правопорядку в суспільстві, оскільки вони спрямовані на ефективне реагування на порушення адміністративних норм, не перевищуючи меж кримінальної відповідальності. Порушники адміністративних норм можуть бути піддані ряду стягнень, таких як штрафи, попередження, позбавлення спеціальних прав, громадські роботи, арешт і т. д. Ці стягнення призначаються з метою виправлення правопорушників, попередження нових порушень, а також збереження стабільності в суспільстві. Однак адміністративні стягнення можуть мати й негативні аспекти, такі як надмірна жорсткість у випадку незначних порушень або неправомірне застосування санкцій органами влади. Водночас, до особливостей адміністративних стягнень слід віднести їх різноманіття та диференційований підхід до порушників залежно від тяжкості правопорушення. Важливою характеристикою адміністративних стягнень є їхнє швидке і ефективне застосування, що дозволяє оперативно реагувати на правопорушення, не дозволяючи ситуації вийти з-під контролю.

Адміністративні стягнення є складною системою заходів, яка має на меті забезпечення ефективного контролю за поведінкою осіб у суспільстві та досягнення дисципліни. Види адміністративних стягнень варіюються від більш м'яких, як-от попередження, до суворіших, як-от штрафи чи адміністративний арешт. Найпоширенішими видами є штрафи, які дозволяють державі стягувати з правопорушників матеріальну відповідальність. Проте, в разі серйозних порушень або повторення правопорушень, можуть застосовуватись інші стягнення, такі як позбавлення спеціальних прав чи арешт. Крім того, окремо слід розглядати громадські роботи, які є одним із варіантів покарання за менш серйозні порушення, спрямовані на відшкодування шкоди суспільству. Всі ці стягнення мають різний ступінь тяжкості і можуть бути застосовані в залежності від конкретних обставин та типу порушення.

Попередження є найм'якшим заходом адміністративного впливу і має на меті не покарання, а попередження порушення правопорушником норм і правил. Це стягнення є найбільш доцільним у випадках, коли правопорушення не є серйозними і не завдають великої шкоди суспільству. Попередження застосовується для того, щоб дати особі можливість усвідомити своє порушення і уникнути його повторення в майбутньому. Однак однією з основних проблем є його ефективність, оскільки воно не має жодних матеріальних наслідків і не завжди змушує правопорушника змінювати свою поведінку. Враховуючи це, попередження може бути малоефективним у відносинах із особами, які систематично порушують закон, або з тими, хто не усвідомлює серйозності своїх дій. Попередження повинно бути частиною більш широкої системи заходів, що включають як попередження, так і більш серйозні стягнення, для створення ефективного механізму запобігання правопорушенням.

Адміністративний арешт є одним з найсуворіших адміністративних стягнень, що може бути накладений на порушника. Його застосування обмежує свободу особи, що є важким покаранням, навіть за незначні правопорушення. Однак, цей захід має бути застосований лише в екстремальних випадках, коли інші стягнення є недостатньо ефективними для досягнення мети. Проблеми застосування адміністративного арешту можуть виникати через відсутність чіткого законодавчого врегулювання цього питання, а також через зловживання органами влади своїми повноваженнями. Наприклад, в деяких випадках адміністративний арешт може бути застосований без достатніх підстав, що порушує права особи. Крім того, існують питання, пов'язані з умовами утримання осіб під арештом, що може призвести до порушень прав людини.

Громадські роботи є одним із менш серйозних адміністративних стягнень, але вони не позбавлені своїх проблем і недоліків. Одним з основних недоліків є те, що громадські роботи часто не є достатньо ефективними для виправлення правопорушників. Це покарання не завжди має належний

виховний ефект, оскільки багато правопорушників можуть ставитися до нього як до несерйозного покарання. Крім того, організації, до яких направляються особи для виконання громадських робіт, можуть бути не завжди готові надати умови для продуктивної роботи, що може негативно позначатися на ефективності виконання цього виду стягнення. Іншим важливим аспектом є питання соціального статусу осіб, які виконують громадські роботи.

Адміністративні стягнення, що застосовуються до водіїв автотранспортних засобів, мають свої особливості, оскільки вони не лише забезпечують дотримання правил дорожнього руху, а й покликані сприяти безпеці на дорогах. Найпоширенішими видами стягнень для водіїв є штрафи, позбавлення прав, адміністративний арешт та громадські роботи. Водії, які порушують правила дорожнього руху, можуть зазнати серйозних покарань, якщо їхні дії призвели до аварій або інших серйозних наслідків. Особливістю адміністративних стягнень, які застосовуються до водіїв, є те, що вони здебільшого мають на меті не лише покарання, а й профілактику порушень. Водночас існують проблеми з ефективністю контролю за водіями, особливо на великих відстанях або в умовах недостатньої кількості контролюючих органів. У зв'язку з цим, необхідно вдосконалювати систему адміністративних стягнень для водіїв, щоб забезпечити належний рівень безпеки на дорогах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сучасна правова енциклопедія О. В. Зайчук [та ін.] ; відп. ред. О. В. Зайчук. К. : Юрінком Інтер, 2010. 384 с.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: закон України від 7 грудня 1984 року № 8073-X /Відомості Верховної ради УРСР/, 1984. додаток до № 51. с. 1123.
3. Коваль Л.В. Адміністративне право. Курс лекцій: для студентів юридичних вузів та факультетів. К.: Вентурі, 1996. 208 с.
4. Гладун З.С. Адміністративне право України: навч. посібник. Тернопіль: Карт-бланш, 2004. 528 с.
5. Засулько С.С. Сутність поняття « адміністративне стягнення » як адміністративно-правової категорії. Прикарпатський юридичний вісник. 2015. Вип. 1. С. 48-52. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pjuv_2015_1_13
6. Комзюк А.Т. Заходи адміністративного примусу в правоохоронній діяльності міліції: поняття, види та організаційно-правові питання реалізації: монографія /За заг. ред. проф. О.М. Бандурки. Харків. Видавництво університету внутрішніх справ, 2002. 336 с.
7. Зима О.Т. Адміністративна відповідальність юридичних осіб: дис. канд. юр. наук. Національна юридична академія ім. Я. Мудрого. Харків, 2001.164 с.
8. Бородін І.Л., Бортник В.А. Адміністративна відповідальність: навч. посібник. Київ: ДП “Вид. дім “Персонал”, 2011. 136 с.
9. Куразов Ю.Х. Попередження як вид адміністративного стягнення: теорія, досвід та практика застосування: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2013. 211 с.
10. Рєзнік С.О. Малозначність правопорушення як підстава звільнення від адміністративної відповідальності: втореф. дис. ... канд. юрид. наук / .. Рєзнік. Дніпропетровськ: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2011. 17.

11. Коломоєць Т. Попередження як вид адміністративного стягнення: доцільність його збереження та вдосконалення засад використання ресурсу в умовах реформаційних нормотворчих процесів в Україні . Слово Національної школи суддів України. 2013. № 1. С. 105-114. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/cln_2013_1_13.
12. Узагальнення практики застосування судом адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт, адміністративного арешту та контролю за їх відбуванням за перше півріччя 2014 р. Бахмацький Чернігівської області. URL: <https://bh.cn.court.gov.ua/sud2501/worksud/18>
13. Рішення у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень ч. 1 ст. 294, ст. 326 Кодексу України про адміністративні правопорушення від 23 листопада 2018 р. Справа № 1-12/2018(3911/15). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-18#Text>
14. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення у зв'язку з прийняттям Закону України «Про правила відбування адміністративного арешту». Порівняльна таблиця до проекту Закону України. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/>
15. В ІТТ № 3 (сmt Попільня) ГУНП на Житомирщині не дотримується право затриманих на належну медичну допомогу / Секретаріат Уповноваженого Верховної ради з прав людини. 24.04.2019. URL: <http://www.ombudsman.gov.ua/>
16. Алімов К.О. Громадські роботи як вид адміністративного стягнення за законодавством України: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2011. 235 с.
17. Кашуба Р.М. Щодо запровадження інституту альтернативного адміністративного стягнення. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2015. № 2. С. 165.

18. Сквірський І.О. Виправні роботи як вид адміністративного стягнення за законодавством України: теорія, досвід та практика застосування: дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2007. 178 с.
19. Алімов К.О. Співвідношення громадських робіт як виду адміністративного стягнення із суміжними правовими поняттями. Юридичний науковий електронний журнал. 2015. № 6. С. 105–108.
20. Ярова Р.В. Громадські роботи як адміністративне стягнення, що застосовується до спеціальних суб'єктів – водіїв автотранспортних засобів / Р.В. Ярова, Г.М. Дмитриченко-Кулеба. Економіка та управління на транспорті. К.: НТУ, 2016. Вип. 3.
21. Ярова Р.В. Особливості адміністративних стягнень, які застосовуються до спеціальних суб'єктів – водіїв автотранспортних засобів. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки. 2023. Том 34 (73), № 3. С. 166-172.
22. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254 к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.